

# Winterreise

## Amb Chiharu Shiota

8 i 9 de juny de 2021, a les 19 h  
SALA MIRALLS

### Els discos i la mort

Ve un dia que el passat no se suporta.  
Tenia tants discos de pasta  
amb cançons enterrades en els solcs.  
Pesaven com el plom i els vaig llençar.  
El passat va tornar-se més lleuger  
i vaig continuar cap al demà  
amb l'altra música, més sol que mai.  
De sobte estan sonant en algun lloc:  
Són veus de vells amics, d'amors de joventut.  
És el primer senyal  
d'alguna cosa irremeiable.  
Les cançons d'aquells discos  
ja les escolta en algun lloc la mort

Joan Margarit

*Aiguaforts, 1995*

## Fitxa artística

Tareq Nazmi, baix

Gerold Huber, piano

Durada aproximada: 1 h i 10 min  
(concert sense pausa)

## Programa

**Franz Schubert (1797-1828):**

*Winterreise (Viatge d'hivern)*, D 911

Cicle de lieder basats en poemes  
de Wilhelm Müller, D 911

1. **Gute Nacht** – Bona nit
2. **Die Wetterfahne** – El penel
3. **Gefrorne Tränen** – Llàgrimes gelades
4. **Erstarrung** – Congelació
5. **Der Lindenbaum** – El tell
6. **Wasserflut** – Diluvi
7. **Auf dem Flusse** – Damunt el riu
8. **Rückblick** – Remembrança
9. **Irrlicht** – Foc follet
10. **Rast** – Repòs
11. **Frühlingstraum** – Somni de primavera
12. **Einsamkeit** – Solitud
13. **Die Post** – El correu
14. **Der greise Kopf** – Testa d'ancià
15. **Die Krähe** – La gralla
16. **Letzte Hoffnung** – Darrera esperança
17. **Im Dorfe** – Al poble
18. **Der stürmische Morgen** –  
Matí tempestuós
19. **Täuschung** – Il·lusió
20. **Der Wegweiser** –  
L'indicador del camí
21. **Das Wirtshaus** -L'hostal
22. **Mut** – Coratge
23. **Die Nebensonnen** –  
Els parhelis
24. **Der Leiermann** –  
L'home del manubri

175

Liceu  
Opera  
Barcelona

## 1. Bona nit

Com a estrany he arribat, com a estrany jo marxo.  
El maig em fou benèvol amb molts pomells de flors. Parlà d'amor la noia,  
la mare àdhuc de noces, mes ara el món és llòbrec, la neu cobreix la senda.

No puc triar el moment per al viatge idoni  
i enmig d'aquesta fosca m'he d'indicar el camí. L'ombra lunar fa via,  
com un company, amb mi i sobre el prat blanquí  
jo cerco el quest del cérvol.

Que havia d'esperar  
que ells em foragitessin?  
Que els gossos perduts lladrin en el portal de l'amo;  
l'amor deleja moure's  
-Déu ho ha establert així- de l'un a l'altre lloc.  
Amada, bona nit!

No vull pas despertar-te  
-torbaria el teu son-:  
no em sentiràs els passos, cloc suaument la porta.  
Als batents, mentre passo, t'escric jo: Bona nit!  
per tal que així t'adonis que jo he pensat en tu.

## 2. El penell

Com que el vent juga amb el penell damunt la casa de l'amada, m'imaginava il·lusament  
que al pobre fugitiu xiulava. Si abans aquest hagués notat el blasó alçat d'aquella casa, cert no hi hauria pas cercat un exemplar fidel de dona.

També el vent juga dins dels cors, com al teulat, amb menys renou.  
Per què indagueu el meu dolor?  
Promesa rica n'és la filla.

## 3. Llàgrimes gelades

Unes gelades gotes em roden cara avall. És que no m'he adonat que jo havia plorat?

Llàgrimes meves, oh!  
no sou ni tan sols tèbies sinó com el gel ertes  
i com el gebre fredes?

I amb tot brouleu de deus del pit tan ardentment com si volguéssiu fondre tot el gel de l'hivern!

## 4. Congelació

Cerco en la neu debades el rastre dels seus passos on, de bracet amb mi, recorregué el prat verd.

Jo vull besar aquest lloc, impregnargel i neu  
amb el meu ardent plor fins a arribar a la terra.

On trobo jo una flor? On trobo l'herba verda?  
Les flors són ja marcides, la gespa és tota pàl·lida.

Ni un sol record podré endur-me'n jo d'ací?  
Quan els meus dolors callin qui em podrà parlar d'ella?

El meu cor és com mort, sa imatge hi és glaçada. Si es fongués ell de nou, la imatge fluiria!

## 5. El tell

Prop de la font i enfront la porta s'alça un tell.  
A l'ombra d'ell vaig rebre alguns dolcíssims somnis.

Graví a la seva escorça força amorosos mots.  
En joia i en dolor vers ell jo sempre he anat.

Prop d'ell avui calia passar-hi en l'alta nit. Enmig de la foscuria, he alçat vers ell els ulls.

Les branques mormolaven com si em volguessin dir: Company, acosta't, vine, repòs pots trobar aquí.

Els vents gelius bufaren batent-me en plena cara.  
Del cap fugí el capell i jo ni em vaig tombar.

Prou fa ja algunes hores que soc lluny d'aquell lloc i encara sento el murmuri: tu hauries pau allí!

## 6. Diluvi

Moltes llàgrimes dels ulls són caigudes en la neu;  
els seus freds borrallons xuclen, sedegosos, l'ardent pena.

Mes, quan la gespa rebroti, bufarà d'allà un vent tebi que partirà el gel a trossos i fondrà la blanca neu.

Tu, que els anhels em coneixes, digues, neu, on va el teu pas?  
Segueix sols les meves llàgrimes, el rierol trobaràs.

Hi travessaràs la vila, gais carrers, amunt i avall. Quan sentis bullir les llàgrimes, és la casa de l'amada.

## 7. Damunt el riu

Tant que joliu brogies, riu clar i impetuós! Ara t'has fet silent, no dones cap adeu.

Amb dura i erta crosta tot tu t'has recobert  
i estàs glaçat i immòbil estès damunt l'arena.

Gravo en la teva capa amb una pedra aguda el nom de l'estimada així com dia i hora:

el jorn del primer encontre, el jorn del comiat  
i encercla noms i dates un fracturat anell.

Cor meu, en aquest riu no hi veus la teva imatge?  
Sota la teva crosta no creix un fort corrent?

## 8. Remembrança

Em cremen les plantes dels peus encar que petgi glaç i neu.  
Reprendre alè jo no voldria fins que les torres no vegés.

Com que topava amb tots els cors, de la ciutat pressós eixia.  
Boles, granís de cada casa, al meu barret m'han tirat gralles.

Tu m'has rebut ben altrament, oh ciutat de la inconsistència! Als finestrals blancs, emulant-se, alosa i rossinyol cantaven.

Florien els tells corpulents, els clars corrents, sonors, brogien, dos ulls de noia s'ablaven...  
I tot allò per tu, company!

Quan em recordo d'aquell dia, voldria encara mirar enrere, retornar allà altre cop els passos i estar callat davant sa casa.

## 9. Foc follet

Vers profundíssims avencs un foc follet m'atragué: com trobaria sortida, no em donava pas turment.

Soc avesat prou a perdre'm, cada camí du al seu terme: nostres goigs, nostres dolors, tot és joc d'un foc follet!

Pel llit eixut d'un barranc he baixat quietament.  
Els rius atenyen el mar, cada dolor el seu sepulcre..

## 10. Repòs

Sols quan em poso a reposar veig quan cansat estic.  
Em mantingué alegre trescar per inhòspits camins.

Els peus no volien repòs  
-feia fred per parar-se-, el muscle no sentia pes,  
m'ajudà el torb a moure'm.

Dintre del cau d'un carboner hi he trobat jo recer,  
però els meus membres no descansen: tant cremen llurs ferides!

Tu també en brega i embats, cor, fogós i temerari,  
en calma sols sents el teu cuc d'ardent picada moure's!

## 11. Somni de primavera

He somiat flors policromes, com les que esclaten sols al maig, he somiat verdes prades i alegres refilets d'ocells.

I, quan els galls cantaven, jo ja estava despert;  
feia fred i era fosc i els corbs del teulat grallaven.

Però, allà a la finestra qui hi dibuixava les fulles?  
Rieu del somiadior que veié flors a l'hivern?

He somiat, per amor, amor, una noia bella i encara cors i besos, joia i felicitat.

I, quan els galls cantaven, estava el cor despert;  
ara sec ací sol i recordo aquest somni.

De bell nou tanco els ulls, batega ardent el cor.  
Quan hi haurà al finestral fulles?  
Quan l'estimada abraçaré?

## 12. Solitud

Talment un núvol tèrbol pel cel seré viatja  
quan al cim dels avets una aura feble alena,

així faig jo camí amb passes indolents per la joiosa vida, soliu i menystingut.

Quin aire tan calmat! Quin món tan lluminós! Quan bramà la tempesta no era tan dissipat!

## 13. El correu

Sona al carrer el corn del correu.  
Què tindrà que amb tanta força esclata, cor meu?

Per tu no du el correu cap carta.  
Per què, estranyament, doncs, t'angoixes, cor meu?

Cert, ve el correu de la ciutat on jo tenia l'estimada, cor meu!

Vols, un sol cop, donar una ullada i preguntar què passa allà, cor meu?

## 14. Testa d'ancià

Havia dat un blanc aspecte el gebre als meus cabells; em creia que era un ancià i em satisfieia molt.

Però aviat ella es va fondre, de nou tinc cabells negres. La meua joventut m'aterra. Que lluny, ai!, del sepulcre!

Des del ponent fins a l'aurora s'encanudeixen testes.  
Mes -qui ho creurà?- no així la meua en tot aquest viatge.

## 15. La gralla

De la ciutat havia eixit junt amb mi una gralla. fins avui sempre ha volat entorn el meu cap.

Oh, gralla, admirable ocell, no vols tu deixar-me?  
Creus que aviat com a botí el meu cos pots prendre?

No aniré gaire més lluny amb el meu bastó.  
Que, per fi, gralla, jo vegi lleialtat fins a la mort!

### 16. Darrera esperança

Encara es veuen als arbres unes fulles virolades i estic sovint prop dels arbres fent volar el meu pensament.

Miro devers una fulla, la meua esperança hi penjo; si el vent mou la meua fulla també tot jo m'estremeixo.

Ah! I, si cau la fulla a terra, amb ella cau l'esperança; caic llavors jo també a terra plorant l'esperança morta.

### 17. Al poble

Lladren els mastins, ressonen cadenes, reposen els homes en els seus llits, somien coses que encara no tenen, en el bé i en el mal ells es recreen.

De bon matí serà tot fosc. Llur part n'hauran fruit, però, i esperaran de nou trobar-ho cap reclinats en llurs coïns.

Oh, bordeu-me, mastins insomnes, no em deixeu reposar a l'hora del son! Ja he fet la creu a tots els somnis. Per què he d'atardar-me amb els dorments?

### 18. El matí tempestuós

Com rompé la tempesta el lívid vel del cel!  
Parracs de núvols volen, a claps, en feble lluita.

I flames de foc roges avancen enmig d'ells. D'això en dic jo un matí d'acord amb el meu ànim!

Veü el meu cor al cel pintat el seu retrat:  
no hi ha res més que hivern, hivern gelü i cru!

### 19. Il·lusió

Alegrement davant meu dansa una llum que segueixo arreu.  
Ho faig gustós, malgrat jo sàpiga que sedueix el caminant.

Ah! El qui, com jo, és tan miserable de grat es lliura al truc llampant que, enllà de gel i nit i espant li mostra una llar clara i càlida.

I una persona amada dins. Només d'engany rebo profit!

### 20. L'indicador del camí

Per què evito jo els camins transitats pels vianants i recerco ocults atalls entre altes penyes nevades?

Tanmateix, res no he comès que hagi de témer jo els homes. Quin afany, doncs, insensat m'impulsa vers els ermots?

Hi ha senyals en els camins indicadors de ciutats, mes jo camino soliu, sens repòs, cercant repòs.

Veig dreçat un senyal fix enfront del meu esguard; un camí cal que recorri pel qual cap no ha retornat.

### 21. L'hostal

Al clos d'un cementiri em duia el meu camí. Ací puc allotjar-me, pensava dintre de mi.

Verdes corones fúnebres podrien ser el senyal que al vianant inviten a entrar en el fresc hostal.

Les cambres de la casa són plenes totalment? Tot atuit em trobo, ferit de mort greument.

Oh tu, cruel posada, no em vols encara a mi? Enllà, doncs, a fer via, bastó del meu camí!

### 22. Coratge

Si em vola neu per la cara, cap avall l'espolsó.  
Si el meu cor dins el pit parla, canto espavilat i alegre.

No escolto pas el que em diu, he clos les oïdes;  
no sento pas el seu plany, el plany és de necis.

Content avanço pel món contra el vent i el temps.  
Si cap déu no hi ha a la terra, som nosaltres déus!

### 23. Els parhelsis

He vist tres sols plantats al cel. Molt temps els he esguardats, ulls fits, i ells també estaven tan immòbils com no volent abandonar-me.

Oh, els meus sols no sou pas vosaltres! Resplendiu, doncs, en altres rostres!  
Adés encara tres en tenia, ara s'han post els dos millors.

Així els seguís també el tercer! Jo en la foscor estaré millor.

### 24. L'home del manubri

Al darrere el poble hi ha un home amb un manubri que amb uns dits immòbils fa girar la música. Descalç sobre el gel, camina i vacil·la i el platet que du sempre roman buit.

No el volen sentir ni fixar-se en ell i grunyen els gossos entorn del vellet.

Mes ell no s'immuta, que tots vagin fent, fa girar el manubri incansablement.

Oh vell admirable, puc venir jo amb tu? Faràs, als meus cants, rodar el teu manubri?

Text de Wilhelm Müller  
Traducció al català de Jordi Mas Antón

*Winterreise* és un cicle integrat per 24 lieder escrits a partir de textos de Wilhelm Müller que tenen com a subjecte principal l'amor no correspost. Un sublim àlbum de l'any 1827 (un any particularment trist per a Schubert perquè és quan va morir el seu ídol, Beethoven, i en el qual ja tenia molt avançada la seva malaltia), on es troba el perfecte equilibri entre poesia i música; una identificació fins aleshores desconeguda. Les imatges que es projecten a partir dels versos subratllaran el caràcter fosc i de desesperació del jove protagonista i endinsaran el públic en els paisatges i les històries desolades i fredes que descriu el compositor vienès.

*Gute Nacht* és el cèlebre lied amb què s'obre aquest viatge personal. Simbòlicament ja revela un final de destí tràgic del protagonista. En Schubert hi havia una gran afinitat envers la melancolia (avui en diríem depressió) i, d'alguna manera, podem llegir els sentiments del compositor a través d'aquesta col·lecció: les seves pors i angoixes, recòndites i secretes, mai expressades a la vida: les idees, els anhels, les esperances i les obsessions que el compositor va acumular com la neu. Un jove sol i desencisat de la vida i de l'amor davalla a les tenebres blanques i endinsa l'oient al món interior, tan devastat com bell. El *Winterreise* és el resultat d'aquest estremiment.

En el *Winterreise* som espectadors de la cronologia d'una tragèdia que se'ns va desplegant davant dels ulls: un viacrucis/testament espiritual que neix i mor en la ment del seu protagonista; una lenta cerimònia del refús, del dolor i la consumació envers l'enfonsament personal. Els petits detalls (vent, llàgrimes, fred, neu, cementiri, el riu glaçat, el fang, el camp, la pluja, la boira, els records dels moments feliços...) són apunts mínims d'una realitat esgotada en aquest vagareig cap a la fi del món on el consol rau en la mort.

L'artista japonesa resident a Berlín Chiharu Shiota, artista convidada de la temporada, ha preparat una instal·lació per dialogar en comunió amb els compassos musicals de Schubert. Un món ple d'inquietuds i ofuscació que revela traumes interiors, ferides i una crida hipnòtica a la solitud i l'aïllament. Memòria i nostàlgia, llum i color, bellesa i pèrdua. Gràcies a les seves instal·lacions, l'artista japonesa Chiharu Shiota entrellaça tots aquests elements imbuint tant el lloc de les obres com els objectes suspesos amb una potència fosca i onírica. Hereva d'Ana Mendieta i de tota una generació d'artistes feministes de principis dels anys setanta, Shiota treballa amb el seu cos com a espai d'intervenció fent performances que tracten amb obsessió sobre la vinculació a la terra i el passat. Coneguda sobretot per les seves instal·lacions amb la llana com a material principal, els seus tramats generen un magnetisme especial. La presència i absència del cos de l'artista és el fil conductor de la seva obra i es converteix en allò amb què fa entendre la seva confrontació amb la problemàtica de definir el treball artístic; l'objecte artístic i el públic, l'interior i l'exterior.

En la seva filosofia de treball, l'autèntica obra artística només es crea quan les

expectatives de formes artístiques d'expressió conegudes són abandonades a favor d'una percepció de les coses que s'obre camí sense atribucions de significat.

### **Chiharu, tries tu la forma d'art o bé la forma tria per tu?**

La connexió forma part de la nostra existència, no podem existir sense sentir-nos connectats amb algú o alguna cosa. Per això vaig deixar de dibuixar i pintar, perquè no estava còmoda amb aquesta forma d'art. La pintura com a forma d'art té una història extraordinària, però tenia la sensació que no era el meu material propi; no pertany a la meua personalitat. Volia trobar el sentit de l'art i sabia que si continuava pintant només crearia art per art.

### **Hi ha somnis o obsessions que hagin inspirat el teu art?**

La paràbola taoista *El somni de les papallones*, que qüestiona la realitat, també ha estat una inspiració i una constant per a alguna de les meves obres, com ara *During sleep*. La història tracta d'un home que somia ser una papallona, però quan es desperta no està segur de si és un home que va somiar en una papallona o una papallona que somia ser un home. Ja no sap el seu sentit de la vida real. Crec que dormir i somiar és un fonament important per al nostre sentit de la realitat i de l'existència.

### **L'ús dels fils a les instal·lacions artístiques també es va inspirar en un somni?**

Els fils em permeten explorar l'espai, acumular capes per crear una superfície com el cel nocturn que s'expandeix gradualment a l'univers. Vaig començar a utilitzar fil blanc, per exemple, perquè volia experimentar alguna cosa nova. Volia crear quelcom desconegut. Va ser per a un projecte a principis del 2017 i, com que no havia treballat mai abans

amb fil blanc, em va semblar estrany, però ara forma part del meu art.

### **Georg Baselitz diu que tot l'art bo prové de la misèria, mai de res positiu.**

Faig que el meu art no sigui una mena de teràpia per a l'ansietat interna, ja que, en el meu cas, la por és necessària per fer art. Creo per emoció. Tothom té un univers dins seu, i crec que el nostre objectiu és connectar el nostre univers interior amb l'univers exterior. Això és el que intento, tenir sentit amb la meua feina. Creo per entendre les meves emocions i a mi mateixa, i per connectar amb els altres.

### **De tota la teva producció, tens alguna obra que sigui la teva preferida?**

No, no en tinc cap de preferida. Per això no puc deixar de crear. Mai n'estic plenament satisfeta.

### **Tens algun lema personal que t'ajudi a viure?**

No tinc un lema tangible, m'agrada seguir els meus sentiments. Cerco amb obsessió la peça que em falta, però mai sé exactament quina és. No tinc una definició clara sobre la meua buidor.

(Entrevista feta per Ana Bogdan per a *The Talks*, publicada el 3 d'abril de 2019).

L'obsessió, fil conductor de la temporada, troba en Shiotu una artista que parla des de la ferida i que, tot emulant la frase de Louise Bourgeois "Art is guaranty of sanity", troba en les seves obres la manera de reequilibrar-se amb un món opressiu i angoixant. El *Winterreise* serà la banda sonora d'estremidora profunditat dramàtica en aquesta desesperada fugida; només espera la mort com a final del seu desolat viatge d'hivern.

**Víctor Garcia de Gomar**

Director artístic del  
Gran Teatre del Liceu

175

**Liceu**  
Opera  
Barcelona